

Gorazd Meško Eszter Sárík Anna-Maria Getoš Kalac (eds.), “Mapping the Victimological Landscape of the Balkans: A Regional Study on Victimology and Victim Protection with a Critical Analysis of Current Victim Policies”, Ed. Dunker and Humblot GmbH, Berlin, 2020, p. 598

Volumul cuprinde rezultatele mai multor cercetări efectuate în cadrul Institutului Max Planck (Institute for Foreign and International Criminal Law) în ultima perioadă.

Lucrarea reprezintă o colecție cuprinzătoare de capitole redactate sub forma unor articole ample despre victimologie, victimele infracțiunilor și politicile de protecție a victimelor în Balcani. Autorii au încercat să pună la curent cititorii cu statutul actual al victimologiei regionale în Balcani și Europa Centrală. Provenind din 10 țări aflate în regiunile menționate, aceștia au analizat evoluția victimologiei ca știință, politicile și practicile de protecție a victimei, precum și direcții majore în care se realizează cercetarea victimologică. Printre obiectivele propuse regăsim pe de o parte, o perspectivă asupra naturii complexe a victimizării în societăților contemporane, dar și o înțelegere mai profundă a naturii și a răspunsurilor la victimizare în contextul actualelor sisteme de justiție penală și a societății civile.

Așadar, volumul conține capitole despre evoluțiile recente (preponderent, după anii 2000) ale victimologiei în țări precum Albania, Austria, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria Croația, Ungaria, Muntenegru, România, Serbia, Slovenia și Turcia și reflectă victimologia culturală și contextualizarea victimologiei și a gândirii victimologice dintr-o perspectivă societală mai largă. Inițiatorii proiectului consideră că aceste capitole prezintă pentru prima dată o relatare comparativă și contextuală a contribuțiilor regionale la victimologia actuală.

Față de susținerea anterioară, precizăm că, de-a lungul timpului, problematica Victimologiei, a victimizării și victimei în această zonă a mai fost tratată într-o perspectivă comparativă cel puțin în lucrarea *Problems of victimization in the countries of Balkan region (UN Interregional Crime and Justice Research Institute UNICRI, Council for criminological research at the Office of the prosecutor General of the Republic of Bulgaria, Ed. Paralax, Sofia, 1998.*

Principalele linii directoare, orientative, în tratarea acestor subiecte au fost: statutul Victimologiei ca disciplină în planurile de învățământ ale universităților publice și private, despre cercetările victimologice la nivel național, legislația specifică în ceea ce privește definirea victimei, categorii de victime, măsuri de sprijin, protecție, compensare, date statistice în funcție de tipologiile victimelor,

instituțiile publice și ONG-urile implicate în identificarea nevoilor speciale și consiliere, garantarea respectării drepturilor victimelor, implicit protecția acestora din diverse puncte de vedere etc.

În ceea ce privește capitolul dedicat României, acesta a fost elaborat pe durata a 4 ani¹ și a avut ca autori cadre didactice ale facultăților de Drept din cadrul a două universități de stat (București și Timișoara). Este vorba despre Andra-Roxana Trandafir² și Flaviu Ciopec³.

Încă de la început atrage atenția prima frază (1. *Introducere*, p. 401 volum) în care cei doi autori vorbesc despre numeroasele reforme în domeniul justiției și al legislației penale, datându-le de la mijlocul sec. al 19-lea, deși lucrarea are date de la începutul sec. al 21-lea. Tot în *Introducere* ni se prezintă structura acestui capitol, respectiv: statutul actual al Victimologiei, stadiul legislației privind victima și protecția acesteia, inclusiv nivelul implementării reglementărilor Uniunii Europene și, cel mai important, date despre victime, precum și discursul public și media în acest domeniu.

Am observat că datele solicitate se refera la perioada după anul 2000 și că se fac trimiteri la personalități / autori, instituții publice și ONG-uri.

În ceea ce privește personalitățile care au publicat în domeniu, s-au reținut doar trei autori⁴, apreciindu-se că *“Lucrările din acest domeniu sunt fie foarte singulare, fie nesubstanțiale.”* Nu știm cum au ajuns autorii la această concluzie, cert este că sunt lucrări valoroase care s-au publicat chiar de practicieni, dar care nu au fost amintite.

În opinia mea, s-a omis, cel puțin o personalitate marcantă în domeniul studiat: prof. Rodica Mihaela Stănoiu. În acest sens invocăm câteva argumente, ce constituie, deopotrivă, merite:

- înființarea Societății Române de Criminologie și Criminalistică, în 1990;
- înființarea primului adăpost din România pentru protecția victimelor violentei (1996);
- publicarea articolului *“The International Crime (Victim) survey in Bucharest”*⁵ (1998);
- modificarea Codului penal în anul 2000;
- înființarea Institutului National de Criminologie (2002, în calitate de Ministru al Justiției);

¹ Începând cu 2017.

² <https://drept.unibuc.ro/Asist.-univ.-dr.-Andra-Roxana-Trandafir-Ilie-s18-a618-ro.htm>

³ <https://drept.uvt.ro/departamente/drept-public/ciopec-flaviu.html>

⁴ În 2003, Tănăsescu a publicat volumul „Criminologie, agresologie. Victimologie, detentologie” în 2004, Butoi a scris o monografie despre „Victimologie”, iar în 2006, Hotca a scris „Protecția victimelor: elemente ale victimologiei”. Doar prin tastarea cuvântului ”victimologie” se putea ajunge numai la aceste volume.

⁵ În volumul *Problems of victimization in the countries of Balkan region* (UN Interregional Crime and Justice Research Institute UNICRI, Council for criminological research at the Office of the prosecutor General of the Republic of Bulgaria, Ed. Paralax, Sofia, 1998.

- înființarea primul masterat în Criminologie la Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” 2006–2008, masterat în cadrul căruia se preda Sociologia victimei;
- singurul conducător de doctorat în domeniul Criminologiei/Victimologiei din țară, începând cu anul 1996 (un stagiul de doctorat dura 7–9 ani, aproximativ 15 doctori în Criminologie în România).

Deși încearcă să puncteze cercetările victimologice derulate în țară după anii 2000, constatăm cu surprindere că autorii nu sunt informați cu privire la proiectele Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, institut care a desfășurat cercetări empirice privind violența domestică, unele la nivel național, împreună cu alte 5 instituții (2006–2008). Rezultatele acestei cercetări longitudinale au fost publicate în mai multe reviste de specialitate (medicale, juridice, sociologice).

Totodată, autorii consideră, folosind un limbaj pus sub semnul întrebării chiar de către profesori de engleză, că Societatea Română de Criminologie și Criminalistică și Institutul Național de Criminologie sunt orice altceva, mai puțin „îngerii cercetării” în victimologie (p. 439).

Amintim că în urma desfășurării unor conferințe naționale cu participare națională SRCC a publicat (în afara celor 4 numere ale Revistei de Criminologie, Criminalistică și de Penologie), 3 volume publicate la Ed. Universul Juridic, doar în perioada 2012–2016, volume în care se regăsesc și articole ce vizează tipuri de victime. Niciunul dintre acestea nu este menționat în capitolul dezbătut.

Pe de altă parte, este evidențiată activitatea Hexagonului (p. 403) susținându-se că a organizat prelegeri în Criminologie/Victimologie, aspect infirmat de unii profesori de criminologie din Hexagon, care nu îi cunoșteau pe ceilalți colegi și nici nu au auzit despre aceste prelegeri. De aceea, nu vedem semnificația acestei rețele, față de tema propusă spre detaliere, așa cum este explicată la nota nr. 6 din subsol, p. 403: „O rețea academică informală care grupează cele mai reprezentative Facultăți de Drept din țară, respectiv din principalele centre universitare ale învățământului superior de stat: București, Cluj-Napoca, Iași, Craiova, Sibiu și Timișoara. Anual, în cadrul Hexagonului, se organizează prin rotație un concurs de drept penal, drept civil, drept constituțional și sport.”

Este omisă de asemenea, Facultatea de Drept a Universității „George Bacovia” din Bacău care organizează de peste 15 ani conferințele naționale D.E.C.R.E.T.

În secțiunea 3, intitulată statutul curent al Victimologiei, deducem că prima parte se referă la statutul acestei discipline în cadrul planurilor instituțiilor din învățământul superior. Sunt evidențiate materiile Facultății de Sociologie și Asistență socială, din cadrul UB, dar sunt omise multiplele masterate de la Facultatea de psihologie și Științe ale educației, întrucât acestea nu contin cuvântul victima și derivate, în titulatură.

Deși autorii enumeră ONG-uri (p. 404 și următ.) implicate în studii, consilierea, evaluarea, inclusiv reprezentarea victimelor violențelor sexuale, implicit a violenței domestice, autorii omit nu numai să prezinte, ci chiar să și amintească

abrevierea unei autorități publice care se ocupă de victimele violenței domestice și nu numai cu un telefon gratuit 24/7, cu statistici, cu locuințe protejate, cu hotărâre de guvern promovată. Este vorba despre Agenția Națională pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați, instituție subordonată Ministerului Muncii și Solidarității Sociale. Mai mult, sunt punctate eforturile unor ONG-uri care conlucrează cu această instituție publică.

Observăm, de asemenea, repetarea unei greșeli cu privire la Legea nr. 211/2004 care apare ca fiind Legea nr. 2011/2004 (inexistentă în România) atât în text (p. 405, 408, 438), cât și în notele de subsol (nr. 42, 54, 63, 86, 88, 89, 107, 111, 162 etc.). Vorbim despre legea de bază în protecția victimelor din România, lege modificată substanțial urmare a transpunerii Directivei 2012/29/UE.

În ceea ce privește Agenția Națională împotriva traficului de persoane (ANITP), aceasta beneficiază de un spațiu generos și calificative pozitive (p. 407, p. 421, p. 430, p. 437).

În secțiunea dedicată cadrului legal relevant în termeni de politică penală, autorii marchează etapele cronologice în transpunerea Directivei 2012/29/UE și impactul acesteia la nivelul legislației naționale (p. 407–409), precum și referiri la problematica victimei așa cum este reflectată în dispozițiile din Codul penal, Codul de procedură penală, Legea nr. 678/2001, Legea nr. 682/2002, Legea nr. 217/2003, dar și Deciziile Curții Constituționale aferente materiei în discuție. Se prezintă detaliat într-o secțiune separată sistemul de compensații acordat victimelor (conform Legii nr. 135/2010 și, teoretic, Legii nr. 211/2004, p. 413–416). O altă secțiune tratează formele de tranzacție între victimă și infractor, având ca temei legal Legea nr. 135/2010, teoretic, Legea nr. 211/2004, legea nr. 286/2009, Legea nr. 192/2006.

Prevenirii victimizării secundare i se alocă o secțiune restrânsă, cu referiri tot la legile precizate anterior.

În cadrul secțiunii referitoare la Serviciile de suport a victimelor, autorii vizează instituții precum serviciile de probațiune, până în 2014, apoi Direcțiile Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului, din nou ANITP (deși aceasta se ocupă mai mult de prevenire decât de asistență/consiliere).

Privitor la secțiunea *Victimizarea în România: date și rezultate ale cercetării* (p. 422 – p. 431) autorii prezintă și analizează statistici din anii 2016, 2008–2015, 2017, 2011–2015, 2016–2017 fără a avea o perioadă de referință clară și fără a preciza ce urmăresc prin selectarea unor ani diferiți. În consecință, nu se pot face comparații statistice între categoriile de victime prezentate, pentru a concluziona cu privire la numărul total de victime într-un anumit an.

Provenind de la instituții precum Institutul Național de Statistică, World Health Organisation, Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Public – Procurorul General și ale fostului judecător Dănilăuț, aceste date statistice se referă la următoarele categorii de victime: victime ale violenței domestice, minori-victime ale răpirilor, victimele accidentelor rutiere și victime ale traficului de persoane. În cazul acestora din urmă, au fost preluate explicațiile din raportul ANITP pentru anul 2017. (p. 430)

Pentru victimele accidentelor de circulație ar fi fost indicat să se recurgă la statisticile și rapoartele Institutului de Cercetare și Prevenire a Criminalității, respectiv Buletinul siguranței rutiere (cu apariție anuală din 2011).

Aceleași categorii de victime sunt reluate în următoarea secțiune intitulată *Discursul public și/sau media despre victime, drepturile victimelor și protecție*. Și de această dată, discursul public, adică cel al autorităților publice, debutează cu un citat din Raportul anual al Ministerului Public din anul 2018 pentru anul 2017, cel din 2016 (p. 431). O altă instituție publică ale cărei rezultate sunt comentate din punct de vedere al violenței domestice, este Institutul Național pentru Sănătate publică (2016). Tot aici se încadrează și prevenirea victimizării în familie realizată printr-o campanie comună a Poliției Române și a Asociației Necuvinte, în anul 2019. În secțiunea despre răpire se readuce în discuție violența domestică (p. 434), dar care este corelată și cu violurile (cel mai mediatizat caz, cel din Vaslui, 2015). La secțiunea despre accidente rutiere sunt citate diverse site-uri din 2017/2016 (p. 435), dar și poziția Poliției Române și a unei asociații de profil care cooperează în sensul educației rutiere, a unor propuneri legislative, obținerea despăgubirilor de către victime, etc. Ultimele secțiuni ale capitolului sunt dedicate, în ordine: 7. Evaluării expertului și Criticii constructive cu sugestii pentru îmbunătățirea protecției victimei, 8. Concluzii și 9. Sumarul în limba română.

În ceea ce privește conținutul secțiunii 7 se revine la subiectul transpunerii Directivei 2012/29/UE, la rolul și locul victimei în procedurile penale și la prevederile legislației speciale pentru diferite categorii de victime. Se subliniază și importanța unor statistici mai detaliate, citându-se asociația GRADO cu un studiu din anii 2012–2016 privind victimele violenței domestice.

Tot în acest context se preia o afirmație a d-nei director a INM care a subliniat necesitatea pregătirii viitorilor magistrați și cu aspecte care privesc laturile socială și cea criminologică a fenomenului criminal. Se revine din nou la violența domestică cu justificări din mediul rural pentru a se evidenția carențele în educația elevilor/tinerilor și nevoia unor schimbări.

În secțiunea *Concluzii*, autorii revin cu discursul despre disfuncțiile în transpunerea Directivei 2012/29/UE. Sunt etichetate pe nedrept, în opinia noastră atât SRCC, cât și INC (desființat în 2019) și faptul că nu există un institut de cercetare în acest domeniu. De asemenea, se reia ideea statutului disciplinei Victimologie în învățământul superior și sunt evidențiate inițiativele și rezultatele unor ONG-uri care s-au specializat în protecția victimelor. În final se afirmă că problemele victimelor din țara noastră au o cauzalitate complexă, uneori chiar religioasă.

Ultima secțiune, *Sumarul capitolului în limba română* evidențiază mai ales statisticile Ministerului Public, accentuând că victimizarea este întotdeauna influențată de istoria unei țări. Nici această explicație nu este completă, considerăm că mai importantă este mai degrabă de mentalitatea/subculturile grupurilor sociale din care provin infractorii și/sau victimele.

Concluzionând, considerăm că tematica generoasă putea fi structurată mult mai bine, iar materialul atinge doar suprafață unor aspecte. Este de înțeles dacă lecturăm bibliografia în care niciunul dintre cei doi autori nu are niciun articol măcar, în domeniul Victimologiei, nu au participat la cercetări empirice, nu au avut nicio inițiativă în acest domeniu.

Mai mult, cu ocazia lansării online a acestui volum (3 noiembrie 2021), d-nei Roxana-Andra Trandafir i s-a atras atenția verbal că materialul are deficiențe care trebuie remediate, acestea fiindu-i transmise parțial din octombrie 2021. Aceste semnale de a corecta/completa materialul au fost ignorate de către autorul principal, iar acest capitol a intrat într-un circuit european cu informații deformate (o lege inventată, etichete nedrepte adresate unor entități, omiterea unor volume/personalități/facultăți/instituții dedicate parțial/integral acestui domeniu și menționarea unora care nu au făcut nimic etc.) de natură a induce în eroare comunitatea academică din întreaga lume.

În data de 23 noiembrie a.c., d-na conf. univ.dr. Roxana Andra Trandafir a justificat publicarea materialului fără a corija erorile semnalate susținând că Institutul Max Plank (Germania) i-a permis să le publice și așa, cu deficiențe, dar nimeni de acolo nu confirmă această afirmație. Continuăm demersurile pentru a afla adevărul.

Nu contestăm valențele pozitive ale criticii, dar această critică ar trebui să vină din partea unor persoane care s-au informat temeinic înainte de a eticheta sau care au depus cel puțin aceleași eforturi ca acele entități sau care să fi participat la evenimentele propuse de acestea din urmă.

În plus, ambii autori au fost invitați la conferința națională intitulată *Repere privind Victimologia, victimizarea și victimele în România* (noiembrie 2020), dar niciunul nu a participat nici măcar ca auditor, deși manifestarea s-a desfășurat online și fost gratuită.

Altfel, cum se pot considera autorii... „experți” într-un domeniu în care nu au niciun precedent, nici teoretic, nici practic? Cum poate fi un asemenea capitol, despre Victimologia în România, la standarde calitative dacă „autorii-experți” scriu pentru prima dată în acest domeniu?

*Cerc.șt. III Aura Preda**

* Cercetător științific grad III, Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române; aurapreda7@yahoo.ro